

Sygn. akt V KZ 47/18

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz

w sprawie **K. J., P. J., J. K., J. P.,**

skazanych z art. 278 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 24 października 2018 r.

zażalenia pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego

na zarządzenie Przewodniczącego XVII Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt XVII Ka 1004/16,

odmawiające przyjęcia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego,

p o s t a n o w i ł :

**uchylić zaskarżone zarządzenie i sprawę przekazać
Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego złożył wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia całości wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 22 maja 2018 r., sygn. akt XVII Ka 1004/16, zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Lesznie z dnia 12 stycznia 2016 r., sygn. akt II K 294/11. Przewodniczący Wydziału XVII Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Poznaniu zarządzeniem z dnia 5 czerwca 2018 r. odmówił przyjęcia wniosku pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji. Wskazał, że autor wniosku zaskarżył

zażaleniem wyrok Sądu pierwszej instancji jedynie w zakresie zwrotu kosztów pomocy prawnej, przysługujących oskarżycielowi posiłkowemu. W tej części sprawa została wyłączona do odrębnego postępowania, a zatem oskarżyciel posiłkowy nie był stroną postępowania apelacyjnego a jego pełnomocnik nie był osobą uprawnioną do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego.

Od powyższego zarządzenia zażalenie wniósł pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego, podnosząc następujące zarzuty obrazy przepisów postępowania:

1. art. 422 § 3 k.p.k. ze skutkami z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., przez wydanie zaskarżonego zarządzenia przez Przewodniczącego Wydziału XVII Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Poznaniu w sytuacji, gdy zgodnie z art. z art. 422 § 3 k.p.k. wydanie tego orzeczenia należy do zakresu wyłącznych kompetencji Prezes Sądu,

2. art. 32, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 457 § 2 k.p.k., art. 422 § 1 i 3 k.p.k., przez odmówienie przyjęcia wniosku pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku z dnia 22.05.2018 r. na tej podstawie, że oskarżyciel posiłkowy nie jest uprawniony do złożenia tego wniosku pomimo tego, że:

- w wyroku tym zmieniono korzystny dla oskarżyciela posiłkowego wyrok Sądu I instancji,

- oskarżycielowi służy status strony, gdyż nie zaszły okoliczności powodujące utratę tego statusu;

3. art. 32, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 422 § 1, 2 i 3 k.p.k., art. 425 § 3 k.p.k. i art. 520 § 2 k.p.k., przez nieuwzględnienie tego, że o możliwości złożenia wniosku oraz o jego zakresie rozstrzygają możliwości i zakres zaskarżenia wyroku wskazane w art. 425 § 3 k.p.k. i art. 520 § 2 k.p.k., a oskarżycielowi posiłkowemu służy prawo wniesienia kasacji w zakresie określonym w art. 425 § 2 k.p.k., gdyż orzeczenie Sądu pierwszej instancji nie zostało zmienione na jego korzyść,

4. art. 53 k.p.k. poprzez uznanie, że oskarżyciel posiłkowy nie był stroną postępowania apelacyjnego zakończonego wydaniem wyroku z dnia 22.05.2018 r., gdyż nie składał apelacji od wyroku Sądu I instancji pomimo tego, że zarówno

wykładnia gramatyczna jak i wykładnia systemowa i celowościowa tego przepisu wskazuje na to, że uzyskany przez oskarżyciela posiłkowego status strony rozciąga się na wszystkie fazy postępowania, a nie zaistniały żadne okoliczność powodujące utratę tego statusu.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne.

Na wstępie trzeba jednak zauważyć, że chybiony jest pierwszy z podniesionych zarzutów, albowiem zgodnie z art. 93 § 2 k.p.k., w kwestiach niewymagających postanowienia prezes sądu, przewodniczący wydziału, przewodniczący składu orzekającego albo upoważniony sędzia wydają zarządzenia. Przepis ten pozwala na przyjęcie, że podmioty w nim wymienione mogą się nawzajem zastępować w wykonywaniu kompetencji polegającej na wydawaniu zarządzeń w określonych kwestiach. Przewodniczący wydziału był zatem uprawniony do wydania zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku.

Trafnie natomiast wskazuje się w zażaleniu, że zgodnie z art. 53 k.p.k., uzyskanie przez pokrzywdzonego statusu oskarżyciela posiłkowego, uprawnia go do występowania w charakterze strony również w postępowaniu odwoławczym (a także w postępowaniu o wznowienie – art. 542 § 1 k.p.k., czy też w postępowaniu kasacyjnym – art. 520 § 1 k.p.k.), niezależnie od tego, czy wniósł on środek odwoławczy inicjujący tę fazę postępowania jurysdykcyjnego. Z tego względu oskarżycielowi posiłkowemu, przysługuje uprawnienie do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, na podstawie art. 457 § 2 k.p.k., przy czym – jak podkreśla się w orzecznictwie – w wypadku wniesienia apelacji przez więcej niż jednego przedstawiciela procesowego strony, wniosek o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, pochodzącego od strony lub któregośkolwiek z jej przedstawicieli procesowych, zobowiązuje ten sąd do sporządzenia uzasadnienia odnoszącego się do wszystkich apelacji, chyba że we wniosku ograniczono zakres sporządzenia uzasadnienia (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2018 r., III KK 226/17, OSNKW 2018/5/36, LEX nr 2447330*).

Warto zaznaczyć, że prezentowane stanowisko koresponduje z unormowaniem zawartym w art. 520 § 2 k.p.k., z którego wynika (*argumentum a contrario*), że strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji może wnieść kasację od orzeczenia sądu odwoławczego zmienionego na jej niekorzyść. Gdyby przyjąć, że oskarżyciel posiłkowy, który nie zaskarżył apelacją wyroku sądu pierwszej instancji, nie może złożyć wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, to skutkowałoby to brakiem możliwości wniesienia przez ten podmiot kasacji, pomimo uprawnienia wynikającego z art. 520 § 2 k.p.k. Zgodnie bowiem z art. 524. § 1 k.p.k., termin do wniesienia kasacji dla stron wynosi 30 dni od daty doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, a zatem jeśli stronie nie przysługiwałoby prawo do poznania pisemnych motywów wyroku sądu odwoławczego, wówczas w ogóle nie płynąłby dla niej termin do wniesienia kasacji. Takie rozwiązanie z oczywistych względów nie może zostać zaaprobowane. Warto również zwrócić uwagę, że co prawda strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, nie może wnieść kasacji od orzeczenia sądu odwoławczego, jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji utrzymano w mocy lub zmieniono na jej korzyść, ale ograniczenie to nie dotyczy uchybień wymienionych w art. 430 k.p.k. (art. 520 § 2 i 3 k.p.k.). Gdyby zatem przyjąć, że w powyżej przedstawionej sytuacji strona, która nie zaskarżyła orzeczenia sądu pierwszej instancji, nie posiadała jednocześnie uprawnienia do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, to w konsekwencji nie mogłaby również wnosić kasacji w sprawach, w których wystąpiłyby uchybienia, o których mowa w art. 439 k.p.k., a jedynie sygnalizować ewentualnie odpowiedniemu sądowi rozważenie wznowienia postępowania z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.). Jest to oczywiście pogląd błędny. Trzeba również stwierdzić, że żadne przepisy prawa procesowego nie uzależniają uprawnienia strony do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku sądu, tak pierwszej, jak i drugiej instancji, od tego, czy danej stronie przysługuje ewentualnie środek odwoławczy (apelacja) lub też nadzwyczajny środek zaskarżenia (kasacja). Strona postępowania karnego nie musi wykazywać również swojego interesu w celu skutecznego złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku – ma ona pełne prawo

do zapoznania się z motywami, jakie legły u podstaw danego wyroku i tego prawa sądy nie mogą ograniczać.

Odmówić przyjęcia przedmiotowego wniosku można jedynie wówczas, gdy został on złożony przez osobę nieuprawnioną, został złożony po terminie, albo też zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 k.p.k. (art. 422 § 3 k.p.k.). W omawianej sprawie żadna z tych okoliczności nie zaistniała.

Jeżeli natomiast w zaskarżonym zarządzeniu wskazano, że zakres żądania o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego determinuje kierunek zaskarżenia i zarzuty podniesione w apelacji, to wskazać należy na rzecz następującą. Oczywistym jest, że strona postępowania nie może żądać uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego w zakresie szerszym, aniżeli sąd drugiej instancji rozpoznawał sprawę, a więc poza zakresem zaskarżenia i podniesionymi zarzutami. Zakres przedmiotowy i podmiotowy wniosku powinien zatem odpowiadać zakresowi przeprowadzonej kontroli odwoławczej (art. 433 § 1 k.p.k.) chyba, że sąd odwoławczy orzekł również w zakresie szerszym z uwagi na treść art.: 435, 439, 440 lub 455 k.p.k.. Nie można jednak przyjąć, że strona może żądać uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego jedynie w takim zakresie, w jakim sama zaskarżyła wyrok sądu pierwszej instancji. Przepis art. 457 § 2 k.p.k. nie wymaga przecież, aby wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku mogła złożyć jedynie ta strona, która zaskarżyła wyrok sądu pierwszej instancji. Skoro wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku może skutecznie złożyć strona, która nie zaskarżyła w ogóle wyroku sądu pierwszej instancji, to tym bardziej takie uprawnienie posiada strona, która taki wyrok zaskarżyła chociażby w części. Nawet w sytuacji, gdyby apelację wniósł wyłącznie oskarżony, a sąd odwoławczy utrzymałby wyrok sądu pierwszej instancji w mocy lub zmienił na korzyść oskarżonego, to oskarżyciel posiłkowy jest uprawniony do złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku – oczywiście w zakresie odpowiadającym przeprowadzonej kontroli odwoławczej.

Jeżeli natomiast w orzecznictwie wskazano m.in., że „art. 422 § 2 k.p.k. nie daje stronie prawa domagania się sporządzenia uzasadnienia orzeczenia poza zakresem zaskarżenia” (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 listopada 2017 r., II Aka 288/17), to zauważyć należy, że pogląd ten został

wyrażony w związku z wyrokiem wydanym na skutek wniosku prokuratora w trybie art. 335 § 1 k.p.k. W takiej sytuacji – zgodnie z art. 424 § 3 k.p.k. – uzasadnienie sporządzane jest w ograniczonym zakresie, a we wniesionej apelacji nie można podnosić zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych i rażącej niewspółmierności kary (art. 447 § 5 k.p.k.). Podobnie, jeżeli zostałby złożony wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku jedynie co do niektórych oskarżonych lub niektórych czynów, to wywiedzenie apelacji w zakresie szerszym jest niedopuszczalne.

Powyższego zatem poglądu nie sposób bezkrytycznie przenosić na grunt postępowania z wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego. Nakaz natomiast odpowiedniego stosowania art. 422 k.p.k. w postępowaniu odwoławczym (art. 457 § 2 k.p.k.) należy rozumieć w kontekście art. 433 § 1 k.p.k., zgodnie z którym sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę – co do zasady – w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów (*zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2016 r., IV KZ 57/16*).

Zupełnie przy tym niezrozumiałe jest stanowisko wyrażone w zaskarżonym zarządzeniu, że „oskarżyciel posiłkowy nie był stroną postępowania apelacyjnego”, skoro brał aktywny udział w tym postępowaniu, był zawiadamiany o terminach rozprawy apelacyjnej (wziął udział m.in. w rozprawie apelacyjnej w dniu 11 maja 2017 r.), a Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 22 maja 2018 r. zasądził solidarnie od oskarżonych „na rzecz oskarżyciela posiłkowego M.D. kwotę 1176 zł tytułem kosztów ustanowienia w postępowaniu odwoławczym pełnomocnika”.

Reasumując, należy zatem stwierdzić, że **przepis art. 457 § 2 k.p.k. nie uzależnia prawa żadnej ze stron postępowania do złożenia skutecznego wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego od tego, czy i w jakim zakresie dana strona zaskarżyła wyrok sądu pierwszej instancji, ani też od tego, czy i ewentualnie jakie przysługują jej dalsze środki zaskarżenia. Jedynie zakres uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego limitowany jest zakresem przeprowadzonej kontroli odwoławczej, natomiast strona, zgodnie z przepisem art. 422 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 2 k.p.k., powinna wskazać, czy jej wniosek dotyczy całości wyroku, czy też niektórych tylko jego rozstrzygnięć (ograniczenie przedmiotowe lub podmiotowe)**. Zrozumiałe przy tym jest, że oskarżyciel posiłkowy może realizować

swoje uprawnienia tylko w zakresie tych czynów, co do których przysługują mu uprawnienia strony (jest pokrzywdzonym tymi czynami).

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

r.g.

[ał]